

Slovenski dom

Štev. 284

V Ljubljani, petek 15. decembra 1939

Leto IV

Pet angleških vojnih ladij preži pred Montevideom na nemško križarko

„Admiral von Spee“ je dobil 17 direktnih strelav in je podoben kupu zmlinčenega železa - Križarka bo zaplenjena ali pa potopljena
Kako so Angleži izsledili nemško bojno ladjo

London, 15. dec. o. Reuter poroča: Poveljstvo angleške vojne mornarice je izdalo obvestilo, da pet britanskih križark čaka ob izlivu reke La Plata na nemško križarko »Admiral von Spee«, da jo napadejo, ko bi skušala zapustiti pristanišče. Te ladje so: »Ajax«, »Achilles«, »Exceter« in dve torpedovki.

Po obvestilih, ki jih je dal ameriški zunanji minister Cordell Hull, je nemški vojni ladji »Admiral von Spee« dovoljeno, da lahko ostane 48 ur v pristanišču Montevideo.

Urugvajske oblasti so obljubile tamkajšnjemu angleškemu posladu, da mu bodo izročile vse ujetnike z ladje »Admiral von Spee«. Ti ujetniki so člani posadke tistih ladij, ki jih je »Admiral von Spee« dozdaj potopil. Ujetnikov je 62, zaprti so bili v medkrovi. Med njimi je devet kapitanov raznih potopljenih ladij.

Angleška vlada je po svojem poslaniku opozorila urugvajsko vlado, da se sme po določilih mednarodnega prava nem. križarka »Admiral von Spee« muditi samo 24 ur v pristanišču Montevideo. Izgovor, da je križarka tako poškodovana, da ne more odpluti, ne drži, ker je v pristanišče pribelala z vso brzino. Če se križarka ne bo umaknila iz urugvajskega pristanišča, jo bodo angleške vojne ladje napadle kar tam.

Poveljnik oddelka angleškega brodomarja, ki čaka na nemško križarko pred Montevideom, je prošil urugvajsko vlado, naj dovolji, da pride na suho 100 angleških mornarjev in častnikov, ki bodo izkazali zadnjo čast pri pogrebu ubitih nemških mornarjev.

Montevideo, 15. dec. o. Nemška križarka »Admiral von Spee« je v boju dobila take poškodbe, da je nesposobna za vojskovanje. Urugvajski častniki, ki so v komisiji prišli na nemško ladjo, povedujejo, da so bile tam priče strašnega prizora. Na krovu in po vseh prostorih je vladala zmeda. Vseposod same razbitine, kri in ranjenci. Ladja je bila podobna ranjeni zverji, ki je ušla preganjačim psom. Na ladji ni bilo več kuriva, ne živeža. Strašni boj, ki ga je križarka prestala, je silno vplival na posadko in na častnike.

Sledovi granat na križarki pričajo o silni izurjenosti angleških topničarjev. Osrednji kontrolni stolp na križarki je skozi in skozi prebit. Vseposod zija velike luknje. Ladja je večkrat zadeta tik ob vodni črti, kar priča, da so Angleži merili na to, da bi jo čimprej potopili. Ladijsko letalo je imelo odbita krila in uničen motor. Pogled od strani na križarko daje vtis, da leži pred človekom gora zmlinčenega železa. »Admiral von Spee« je v peturnem boju bil 17 krat zadet.

Angleške vojne ladje so nemško križarko izsledile, ker se jim je posrečilo izvedeti, da sta odpluli iz Montevidea nemški pomožni ladji »Ussuakua« in »Tacoma«. Ti ladji bi morali križarko oskrbeti z gorivom, živcem in vodo. Prvo so angleške vojne ladje potopile, drugi pa onemogočili, da bi bila doseglja cilji. Poveljnik nemške križarke je zaradi pomanjkanja goriva in živeža sklenil napasti francoski parnik »Formosa«. S tem so angleške ladje zvedle za natančni položaj nemške križarke.

»Formosa« je hitel na pomoč »Ajax«, ki je poklical takoj ob začetku boja »Achillesa« in »Exceterja«. Z združenim ognjem so vse tri angleške ladje zdelale nemško križarko tako, da ji ni ostalo drugega kakor pobegniti v pristanišče.

Nemški poslanik v Montevideu je izjavil, da so Angleži uporabljali pri napadu na Nemce plinske granate. To trditve, ki ima namen opravičiti hude izgube na nemški vojni ladji, je povzelo nemško uradno poročilo. Angleži to vest najodločneje zavračajo. Tudi urugvajski zdravniki v Montevideu niso našli pri ranjencih nobenega sledu o poškodbah s plini.

Vsega skupaj je bilo ubitih od 900 mož posadke 36 mož in častnikov, 74 pa ranjenih.

Čprav je rok 24 ur že potekel, urugvajska vlada še ni sporočila nemškemu poveljniku, da bo križarka zaplenjena, njena posadka pa internirana, kakor to določajo mednarodne pogodbe.

Pogreb padlih mornarjev nemške žepne vojne ladje »Admiral v. Spee« bo jutri. Krste 36 padlih mornarjev bodo prenešene na severno pokopališče, kjer bodo pokopani. Inženirji ladjedelnice v Montevideu so odklonili zahtevo nemškega poslanika, naj popravijo poškodovano ladjo. Inženirji so sprejeli ukrepe, da preprečijo, da bi kaka druga trdka izpolnila zahtevo nemškega poslanika ter da bi pri tem uporabila jeklo, ki ga lahko prodajo edino inženirji ladjedelnice.

Berlin, 15. dec. o. Nemško uradno poročilo o pomorski bitki v južnem Atlantskem morju pravi, da se je bitka končala s popolno nemško zmago. »Admiral von Spee« je povzročil angleški mornarici ogromno škodo in ji v zadnji bitki uničil križarko »Exeter« ter onesposobil drugi dve vojni ladji. Po končanem boju je odplul v Montevideo in se tam zasilal. Vesti o nemških izgubah niso potrjene, res pa je, da so angleške izgube dosti večje od nemških.

Sovjetska Rusija izključena iz ZN

Zalostne ugotovitve o nemoči ženevske ustanove

Zeneva, 15. decembra. o. Zbor Zveze narodov je včeraj dopoldne odobril sklep o obsodbi Sovjetske Rusije in njene izključitve iz Zveze narodov. Za izključitev je glasovalo 31 držav, glasovanja pa se je vzdržalo 9, med njimi Jugoslavija, Finska, Grčija, Kitajska itd.

Popoldne je svet ZN potrdil sklep zbora, pri katerem so se vzdržali glasovanja zastopniki preimenjenih držav. Svet je izdal kratek sklep, v katerem pravi, da se je Sovjetska Rusija s svojim neopravičnim napadom na Finsko sama postavila iz Zveze narodov.

Predsednik zbora ZN Hambro je včerajšnje važno zasedanje ZN, na katerem je bila Sovjetska

Sestnajsti dan finskega odpora:

Sovjetske čete so na srednjem delu bojišča še 170 km od morja

Helsinki, 15. dec. o. Snočnje finese uradno poročilo pravi:

Na Karelijski ožini so bili včeraj manjši boji. Finska kompanija, ki je na najbolj izpostavljenem delu tega bojišča pred tednom dni ustavila sovjetski napad, je še vedno na svojem mestu. Finske čete so zavrnile vse boljševiške napade ter na tem delu bojišča včeraj uničile 11 tankov.

Pristanišče Petsamo je še vedno v finskih rokah in vzdržuje zvezo s finskim zaledjem.

Najhujši sovjetski pritisk je zadnje dni veljal železniškemu križišču Salla, ki leži 338 km od švedske meje in je važno za zvezo vzhodne Finske z morjem in južne Finske s severom. Tu Fincem pomaga pustozemlje brez cest in zvez, na katerem se morejo gibati samo smučarji. Križišče Salla je v oblasti finske vojske. Na tistem mestu, kjer je finsko-ruska meja najbližje morju in oddaljena od njega komaj 200 km, so Sovjeti napredovali za dobrih 30 km in so še 170 km od morja, kolikor je do morja oddaljeno mesto Suomisalmi, do kamor

Rusija najprej obsojena kot napadalec Finske, zatem pa izključena iz ZN, končal z naslednjimi besedami:

»Ne zavedamo se in niti ne vemo, kaj se lahko zgodi jutri. To zasedanje Zveze narodov, tako skupščine kakor tudi sveta, v teh dneh, je bilo podlaga za mir v okrvavljeni Evropi. Toda ZN ni mogla rešiti usodnega vprašanja Evrope in njene bodočega obstanka, to je vprašanje vojne in mira.«

Moskva, 15. decembra. m. Agencija Havas poroča: Sklep Zveze narodov po izključitvi Sovjetske Rusije iz ZN je snoči moskovski radio razlagal zelo na kratko, toda v sarkastičnem tonu.

so Sovjeti najdlje prodrli. Zato so prazne vse vesti o nekakem prodoru boljševiške vojske do morja, o čemer ne govori niti sovjetsko uradno poročilo. Na vzhodu je sovražnik brezuspešno nadaljeval napade. Pri Suomisalmiju so Sovjeti spet uporabljali strupene pline. Po treh dneh hudega boja, med katerim so Sovjeti imeli velike izgube, so finske čete spet zasedle ozemlje okoli Tolvajervija. Ob tej priliki eta bila skoraj popolnoma uničena dva sovražna polka. Finske eskadre so bombardirale otok Björke, ki je sedaj v ruskih rokah. Pri tem je letalom pomagalo tudi finsko obaleko topništvo. Na severu je bilo sestreljeno neko sovražno letalo. Našli so tudi ostanke nekega drugega sovražnega letala, ki je bilo sestreljeno že ob prvem bombardiranju Helsinkija.

Nemška gospodarska prizadevanja glede Rusije in Romunije

London, 15. dec. o. Londonski radio poroča, da nemški uspehi pri sklepanju novih trgovinskih pogodb niso povoljni. Sovjetska delegacija, ki je bila 7 tednov v Berlinu, ni sklenila nobene pogodbe in se je včeraj vrnila v Moskvo. Iz Berlina poročajo, da se bodo pogajanja z Rusijo v kratkem nadaljevala.

Nemčija pritisla na Romunijo z novimi predlogi glede romunskega izvoza v Nemčijo. Danes se bo radi tega sestala romunska vlada in bo razpravljala o novih nemških predlogih. Kaže, da bo vlada zaradi teh novih predlogov naletela na veliko nasprotje.

Predsednik turške republike Ismet Ineni nadaljuje nadzorovano potovanje vzdolž sovjetsko-turške meje. Turška vlada je sklenila podaljšati progo iz mesta Erzerum čisto do ruske meje. Storila je to iz vojaških razlogov.

zadružni sistem, z njegovo svobodo osebnosti in svobodo proizvodnje. Ni treba poudarjati, da mi želimo zadržnemu sistemu popolno zmago v gospodarskem življenju in v gospodarskem državnem razvoju.

Pomen zadržništva je ogromen tudi v normalnih razmerah. To važno povečujejo nenormalne razmere, v katerih prav zdaj živimo. Pa tudi za državno obrambo, za prehrano prebivalstva, za vnovčevanje kmetijskih pridelkov, predvsem onih malih producentov, je zadržništvo neizogibljivo. Pa ne samo to. Zadržništvo je tudi moralna sila za zblizanje posameznikov raznih slojev in narodov. Zadržništvo je apostol pravice, ljubezni in miru.

Naše geslo je: Vedno naprej k boljšemu in popolnejšemu! Zvesti temu geslu bodo naši napor v bodočem poslovnem letu: odstraniti iz zadržništva vse, kar je pomanjkljivega, manj polnega in okrepiti vse, kar imamo, napeti vse sile, da zadržništvo prode ne samo v zadnji kot naše države, temveč da tudi zadržna misel, zadržna zavest, zadržna načela osvoje čimprej nas in naše državljanke.

Torej na delo za napredek in razvoj našega zadržništva! Govor so vsi navzoči navdušeno pozdravili. Nato je občni zbor nadaljeval s svojim delom po dnevnem redu.

Vesti 14. decembra

Madžarska gornja zbornica je včeraj odobrila za konski načrt za izvedbo agrarne reforme, naj važnejšega vprašanja v današnji Madžarski. Angleški listi z velikim poudarkom pišejo o ju trišnjem govoru italijanskega zunanjega ministra grofa Ciana ter mu pripisujejo izredno važnost.

Francoskega notranjega ministra Sarrauta so včeraj v poslanski zbornici silovito napadali, da ni znal že v začetku vojne onemogočiti komunistične stranke in njenih plačanih voditeljev, ki skušajo po naročilu iz tujine na znotraj slati državo.

Predsednik poljske vlade v Parizu general Sikorski je dal francoskim ministrom izjavo, v kateri pravi, da je za mir v Evropi potrebno uničenje nemške edinosti. Njegove nadaljnje izjave pa so bile tako hude, da jih niti francoska cenzura ni mogla pustiti neokrnjene. Najmodernejši bolniški avtomobil, 40 strežnikov in strežnik ter 6 zdravnikov je včeraj odpotovalo iz Švedske na Finsko.

Velika angleška vojna ladja, nosilka letal, »Ark Royal«, o kateri so Nemci že večkrat poročali, da so jo njihova letala potopila, je včeraj pripelala v Kapstadt ob južnem koncu Afrike, kjer je njena navzočnost potrebna, da bodo letala z nje iskala nemško križarko »Admiral Sheer«, ki ograža plovbo ob vzhodni afriški obali.

Angleški mornariški minister Churchill je včeraj izjavil v poslanski zbornici, da se nevtalne ladje lahko izognejo nemški nevarnosti na morju, če hočejo sprejeti varstvo angleških vojnih ladij.

Japonsko vojaško poslanstvo, katero vodi polkovnik Tateismi, je včeraj dopotovalo v Belgrad, kjer bo ostalo nekaj dni.

Angleška vlada je sklenila utrditi otočje Samoa v Tihem morju in je za začetek dala 15 milij. dolarjev v ta namen.

Poglavitni sovražnik Francije in Anglije danes ni več Nemčija, marveč Sovjetska Rusija. Tedaj ko je Italija govorila o sovjetski nevarnosti ter ji nasprotovala, sta Anglija in Francija nasprotovali Italiji ter podpirali Sovjete — piše milanski dnevnik »Popolo d'Italia«, ko navaja ugotovitve francoskega tiska o sovjetski nevarnosti.

Letalska bitka nad nemškim otokom Helgölandom

London, 15. dec. o. Angleško letalsko ministrstvo sporoča, da je angleško letalstvo v zadnjih 24 urah izvedlo obsežne polete nad vsem Severnim morjem. Letala so iskala sovražne podmornice in ladje. Nad nemškim utrjenim otokom Helgölandom so se angleška letala spopadla z nemškimi. Po hudi bitki so Angleži sestrelili štiri nemške avione znamke Messerschmidt, nemško topništvo pa je sestrelilo tri angleška letala. Vsa ostala letala so se vrnila nepoškodovana v svoja oporišča.

Štvarno sodelovanje med Madžarsko in Jugoslavijo

Budimpešta, 15. dec. o. Poluradno glasilo madžarske vlade »Pester Lloyd« prinaša v snočnji številki uvodnik, posvečen razmerju med Jugoslavijo in Madžarsko. List je zadnje čase objavljaj izjave raznih uglednih jugoslovanskih politikov o tem vprašanju. V snočnjem članku povzema vse te izjave in pravi, da jasno kažejo, da je zblizevanje med Jugoslavijo in Madžarsko dobilo že čisto stvarne oblike. Ni naključje, da hočeta Madžarska in Jugoslavija s svojim sodelovanjem služiti miru in da pri tem obe gledata v Rim. Italija je danes najmočnejša opora za države, ki hočejo služiti evropski omiki.

Trgovska pogajanja med Jugoslavijo in Japonsko

Belgrad, 15. dec. m. V Belgrad je prispelo japonsko trgovsko zastopstvo ter stopilo v stik z našimi pristojnimi krogi, da vzpostavi boljše trgovske odnose med Jugoslavijo in Japonsko. Japonci se predvsem zanimajo za našo rudo, za žito in za koruzo.

Bolgarsko trgovsko zastopstvo potuje v Moskvo

Sofija, 15. dec. m. Na snočnji seji ministrskega sveta je bilo sklenjeno, da se odpošlje v Moskvo posebno trgovsko zastopstvo zaradi ureditve odnosov med Sovjetsko Rusijo in Bolgarijo. To bolgarsko zastopstvo bo vodil v Moskvo finančni minister Dobri Požilov.

Komunistične demonstracije v Belgradu

Belgrad, 15. dec. m. Komunistični elementi so snoči spet hoteli na več krajih prirediti demonstracije v svoje namene. Policija je po vsod pravočasno nastopila ter demonstrante razgnala. Več razgrajčev je tudi zaprla ter jih takoj obsodila, najprej zaradi povzročanja neredov na 30 dni zapora, medtem bo pa proti njim izvedla še drugo preiskavo. O demonstracijah samih je bilo snoči izdano naslednje uradno poročilo:

»Snoči so tri skupine komunistov, študentov in delavcev poskušale prirediti demonstracije istočasno na več krajih. Policija je takoj posredovala, demonstrante razgnala in preprečila nadaljnje nered. Demonstrantje so organe oblasti napadli s kamenjem in so pod varstvom noči izstrelili tudi nekaj strelav iz samokresa. Strelji so ranili lažje dve osebi, več pa jih je bilo ranjenih s kamenjem. Med njimi je tudi nekaj varnostnih organov. Aretiranih je bilo 60 oseb, ki so kaznovane na 30 dni zapora. Oblasti so storile vse potrebno, da izsledijo organizatorje teh neredov in jih zapro.«

Zdi se pa, da bo boj proti komunističnim plačancem neuspešen, dokler bodo komunistični agitatorji lahko pod plaščem zakonitosti širili svoje načrte po raznih listih in revijah, kakor n. pr. v Kramerjevskem »Ljubljanskem Zvonu«.

Občni zbor Glavne zadrzne zveze:

Dr. Korošec o nalogah in pomenu zadržništva

Belgrad, 15. decembra. m. V inženirskem domu je bil danes dopoldne občni zbor Glavne zadrzne zveze. Začel ga je predsednik in predsednik senata dr. Anton Korošec s sledečim govorom:

Bratje zadržniki! Preden preidem na dnevni red našega rednega letnega občnega zbora, mi dovolite, da vas predvsem toplo in pristrčno pozdravim. Moj pozdrav vam naj bo obenem tudi pozdrav vsem zvezam, vsem zadržnikom po vsej naši državi.

Minulo je zopet leto dni življenja in dela Glavne zadrzne zveze. Slabi preroki, hvala Bogu, niso imeli prav, ko so napovedovali boj v zadržništvu, združenem v eni Glavni zadržni zvezi. Delo v Zvezi našega zadržništva v tem letu dokazuje, da je med nami zadržna zavest in zadržna ideja močnejša od vseh osebnih nespornostov. To ugotavljam z veseljem in zadovoljstvom. Skupno delo in življenje je pripomoglo mnogo v tem letu k notranji utrditvi zadržništva. Gospodarske razmere v zadnjih desetletjih so zadale zadržništvu mnogo ran, toda vidno je, da ima zadržništvo v sebi toliko življenjskih moči, da z malo pomočjo te rane samo ozdravlja in se mu posreči, da zadržništvo postaja iz dneva v dan vse močnejše.

Iz naših letnih poročil je razvidno delovanje Glavne zveze. To delovanje je bilo živahno in vsestransko. Ne nameravam poročati o tem delu, temveč hočem samo poudariti dejstvo, da je naše zadržništvo močno sodelovalo pri reševanju naših gospodarskih vprašanj in pri vprašanjih naše vasi.

Ni dvoma, da je zadržništvo sistem, ki pospešuje reševanje socialnih in gospodarskih vprašanj. Zadržništvo je mnogim narodom večalo uspehe na vseh področjih.

Za materialno blagostanje, za višje kulturno življenje, za boljše pogoje socialnega življenja ima zadržništvo velike zasluge. Zadržništvo odklanja nepravilne dobiček, izključuje nepotrebne posredovalce, pomaga ustvarjati in jačiti pogoje za življenje in blagostanje tako za posameznika kakor za narod. Zadržništvo izpoveduje svobodo in dostojanstvo človeka, enako pravico za vse ljudi.

V tem delu in v teh mislih zadržništvo ustvarja srečo posamezniku in pospešuje srečo celoti. Zadržništvo tudi ni samo gospodarsko, čisto materialistično gibanje, temveč je gibanje, ki ima v sebi mnogo duhovnih vrednot.

Iz teh razlogov je tudi za nas, za našo malo državo conditio sine qua non za gospodarski razvoj, za kulturni napredek in za dobre socialne odnose med posamezniki in medstanovske odnose.

Zadržništvo često predstavlja drobno delo, toda vse to neznatno drobno delo in njegovi uspehi predstavljajo izredno važen činitelj v življenju vsakega naroda. Tisoči in tisoči naših zadržug, od teh tudi po številu članstva kakor tudi po obsegu dela majhnih in na oko brezpomembnih — pa do zvez in do Glavne zadrzne zveze predstavljajo moč, ki bi se v vsej veličini pokazala šele tedaj, če bi vsega tega naenkrat ne bilo. Kako bi se omajala celotna stavba našega socialnega in gospodarskega življenja.

Ze svetovna vojna je prisilila države, da so morale vse vlade prevzeti usmerjanje gospodarske politike. Dober del narodne gospodarske politike je dirigan od strani državnih oblasti. Vsi se sprašujemo, po kateri poti naj hodimo, ali čisto v državno trgovinsko politiko in v državne sindikate in kolhoze, ali pa v

Zakaj ravno nad Shetlandske otoke ...?

Svetovna vojna jim je vlogo teh otokov posebno vtisnila v spomin

Da, zakaj so si nemški letalci vzeli tako zelo na piko ravno Shetlandske otoke, tiste otoke, ki so zunaj po svetu znani prav za prav po svojih malih shetlandskih ponijih. Angleška javnost — če odkrito povemo — ni bila malo presenečena, ko je po časopisih brala, da nemške letalce vleče najbolj proti tej najsevernejši točki Anglije, kajti Shetlandske otoke so oddaljeni od najbližjega nemškega letalskega oporišča Sylt približno še enkrat toliko kot na primer London. Letalci morajo zaradi te oddaljenosti prestati mnogo več naporov, če hočejo izvesti polet na te otoke, razen tega pa pokurijo tudi neprimerno več bencina, ki ga v Nemčiji gotovo nimajo preveč. Angleška javnost je prepričana, da Shetlandske otoke v vojaškem oziru gotovo niso večjega pomena kot kakšna druga angloska točka, ki leži bližje. Na teh otokih živi vsega skupaj le približno 25.000 ljudi, saj so to vendar precej puste in samotne pokrajine. Večina prebiva na največjem otoku, imenovanem Mainland. Tu leži tudi edino pristanišče vseh Shetlandskih otokov, Lerwick. Vseh Shetlandskih otokov ni nič manj kot 117. Marsikdo naših bravcev je bil brez dvoma prepričan, da jih ni dosti več kot deset, in ete se, kakor zdaj vidite, precej zmotili. Od 117 jih je le 34 obljudenih. Tamkajšnji prebivalci so po veliki večini kmetje, pastirji in ribiči. Torej je to svet, ki ljubi mir in ki prav gotovo nikogar ne ogroža. Zato je še toliko bolj čudno, zakaj so Nemci usmerili svoje letalske napade na te mirne otoke. To si moramo razložiti le na ta način, da so ti otoki v vojaškem oziru, vsaj v sedanji vojni, precejšnje važnosti. Angleški generalni štab bi moral biti v vsakem oziru manj presenečen nad temi nemškimi bombnimi napadi, kot pa je presenečena angleška javnost. Angleška protiletalska obramba na Shetlandskih otokih in britansko letalstvo pa dokazuje, da angleški vojaški poveljniki niso šli nepripravljeni v ta boj in niso pozabili spremeniti tudi mirnih Shetlandskih otokov v močne utrdbe.

Vsaj približni odgovor

Odgovor na vprašanje, kakšno vlogo morajo ti otoki v sedanji vojni odigrati, spada še pod tiho poglavje, ki nosi naslov »vojaška tajnost«. Kljub temu pa si lahko vsaj približno ustvarimo sodbno o tem, če preberemo članek, ki ga je pred nedavnim objavil časopis »The War«. V njem pisec razlaga pomen tega otočja nekako takole:

Resnična moč francoskega letalstva

Letalska industrija dela zdaj s polno paro, razen tega pa Francija kupuje mnogo letal tudi v Ameriki

Zračno armado republike Francije upravlja letalsko ministrstvo in njen sedanji poveljnik je general Vuellemain.

Francosko vojno letalstvo se deli na štiri oddelke z istim številom poveljnikov, vsak oddelek pa je zopet razčlenjen. Sedeži teritorialnih poveljstev so v Digionu, Parizu, Toursu in Aix-en-Provence. Letalsko brodogradništvo je sestavljeno iz bombnikov, lovcev, ogledniških letal in »zračne pehote«. Temu je treba prišteti letalski oddelek v Severni Afriki, kolonialno in vodno letalstvo.

Svojčas je vladal v vrstah francoskega letalstva in posebno letalske industrije velik nered. To je povzročilo, da je francoska oborožena sila v zraku zaostala daleč za nemško in italijansko. Pod sedanjim vodstvom so se razmere zboljšale in letalska industrija dela s polno paro noč in dan, obenem pa je z namenom, da dohiti, kar je zamudila, vlada naročila 2000 letal v Ameriki. Prav tako tudi večje število letalskih motorjev.

Tipi v Ameriki naročenih letal

so naslednji: lovsko letalo »Curtiss« P-36 z motorjem »Pratt in Whitney« (»Twin Wasp«) s 900 HP, je v celoti izdelano iz kovine. Krila so nizka, kolesa letalo more dvigniti. Oboroženo je s 4 strojnimi. Njegove načrte drži v največji tajnosti. Hitrost nad 900 km na uro!

Dvomotorni bombnik »Martin« 167, je zboljšan njegov prednik »Martin« 166. Letalo je vse iz kovine, oba motorja »Twin Wasp« imata skupaj 1800 HP; propeler ima tri lopate. Hitrost 410 km; akcijski radij 3347 km; največja obtežitev 2404 kg; oborožitev: 2 strojnici.

»Vought« 156 »Corsair«, letalo za navpično bombardiranje. Izdelano iz kovine, dva motorja »Pratt in Whitney« »Twin Wasp Junior« po 750 HP. Oborožitev: 130 mm top, ena strojnica; ena težka ali dve srednji bombi ali več lahkih.

»Douglas B-19« težki bombnik, izboljšan model od B-18 je imel 2 motorja »Wright Cyclone«

V svetovni vojni je angleško nadzorstvo nad tihotapetvom blaga po morju porabilo te otoke kot svoje glavno oporišče. Na ta način je lahko pregledalo vse ladje, ki so bili namenjene v Skandinavijo. Deset angleških križark je gospodarilo nad temi vodami in angleška minka polja med Shetlandskimi otoki in Norveško so tvorili končni člen v železni verigi, ki je oklepala nemško brodogradništvo. Severnem morju in leta 1918 imela za posledico nemški polom. Nemci se vloge Shetlandskih otokov dobro zavedajo in jim je preveč oostala v spominu izza časa svetovne vojne. Zato se zdaj na vse načine prizadevajo — tako nadaljuje omenjeni list — da bi zbraljali nemško obrambo na teh, po naravi sicer dolgočasnih in zapuščenih postojank.

Obala vseh teh otokov je zelo razčlenjena s strmimi breгови, tako da je tudi za velike ladje takšno pristajališče, da ga boljše ni treba iskati. Olva Firth, ki leži približno 30 km proč od Lerwicka, je bil v svetovni vojni oporišče za križarke. Poročajo dalje, da je tudi Lerwick sam zelo močno utrjen, pri čemer v sedanji vojni Anglije proti diktaturi ni nezanimivo, da je bil Lerwick nekoč vojaška opora nekdanjega angleškega diktatorja Oliverja Cromwella proti Francozom in Holandcem. Cromwell je zgradil močne utrdbe nad Lerwickom, utrdbe, ki so bile kos vsakemu obleganju, dokler jih niso Holanci konec 17. stoletja razrušili. Ko so jih obnovili, so se jih lahko spet z uspehom posluževali v vojni z Napoleonom.

Angleži so te otoke dobili namesto dote

Prej so Shetlandski otoki spadali pod Dansko. Angleži so jih dobili v roke šele leta 1469. Leto prej se je danska prestolonaslednica poročila s škotskim kraljem Jakobom. Po dogovoru bi bila morala imeti 60.000 goldinarjev dote in bi jo Danska morala plačati do 20. maja 1469. Ko pa po preteku tega roka denarja še vedno ni bilo na Angleško, je morala Danska odstopiti Škotski Shetlandske otoke. Če bi Danska tedaj plačala svoji prestolonaslednici dogovorjeno doto v denarju, kdo ve, če morda Shetlandski otoki ne bi bili še danes Danski. V tem primeru najbrž ne bi doživeli tamkajšnji prebivalci takšnega bombardiranja, ko so ga že večkrat v sedanji vojni.

po 1000 HP; hitrost 360 km; oborožitev: veliko število bomb, 3 strojnice. Govore, da ima »Douglas B-19« mnogo večjo hitrost kot 400 km.

H tem tipom je treba prišteti še nekaj različnih letal za vaje. Omenjena letala so že skoro vsa prispela v Francijo. Prva letala, ki so dospela v Francijo, so bili lovci »Curtiss P-36«.

Francija ima največ različnih tipov letal

Naročila v Ameriki so bila muna samo zato, da bi mogla Francija številčno dohiti zračno silo Nemčije. Največ francoskega letalstva pa izdelujejo domača podjetja. Francija ima toliko tipov letal, kot morda nobena druga država na svetu. Francoska vojna industrija izdeluje sledeča letala: bombnike tipa: »Farman« 223; Hispano 14 AA motorji pa 1100 HP; hitrost 400 km; akcijski radij 2400 km; oborožitev: 3 topovi, 4200 kg bomb. »Lioré et Olivier« Léo 45; 2 motorja Hispano 14 AA po 1100 HP; hitrost 480 km; akcijski radij 2000 km; oborožitev: 3 strojnice, 5630 kg koristne obtežbe. »Amiot« 144; 2 motorja Gnome et Rhone 14 po 600 HP; hitrost 350 km; akcijski radij 4000 km; oborožitev: 3 strojnice, 2000 kg bomb. »Amiot« 340; 2 motorja Inome et Rhone 14 N po 950 HP; hitrost 475 km; akcijski radij 3000 km; oborožitev 3 strojnice, 1500 kg bomb. »Latécoere« 302 (vodno letalo); 4 motorje Hispano 12 Y po 835 HP; hitrost 235 km; akcijski radij 3250 km; oborožitev: 5 strojnica, 10.770 kg koristne obtežbe. »Lioré et Olivier« Léo 257 b (vodno letalo); 2 motorja Gnome et Rhone 14 po 770 HP; hitrost 241 km; akcijski radij 1500 km; oborožitev: 4 strojnice, 1500 kilogramov bomb.

Bojna letala znamke »Pote« 63; 2 motorja Hispano 14 po 670 HP; hitrost 465 km; akcijski radij (?); oborožitev: 2 topova, 2 strojnici in 8 bomb po 50 kg. »Preguet« 690 C3; 2 motorja Hispano 14 AB po 670 HP; hitrost 480 km; akcijski radij 1400 km; oborožitev: v tajnosti; letalo se dvigne v višino 4000 m v 6 minutah. »Hanriot« H. 220; 2 motorja Gnome et Rhone po 650 HP; hitrost 510 km; akcijski radij (?); oborožitev: tajna; na 7000 m se dvigne v 16 minutah. »Romano« R. 110; 2 motorja Renault po 450 HP; hitrost 470 kilometrov; akcijski radij 1280 km; oborožitev tajna; letalo se dvigne do 10.000 m.

Lovska letala: »Devoitine« D. 510; motor Hispano-Luiza 12 X od 860 HP; hitrost 404 km; akcijski radij (?); oborožitev: 1 top, 2 strojnici; v 6.50 min. se dvigne na 5000 m. »Candron« C. 710; motor Renault s 450 HP; hitrost 460 km; akcijski radij 550 km; oborožitev: 2 topova montirana v krilih; se dvigne na 11.000 m. »Morane Saulnier« 406; motor Hispano 12 Yc s 860 HP; hitrost 490 km; akcijski radij (?); oborožitev: 1 top, 2 strojnici; na 5000 m se dvigne v 6.50 min. »Bloch« 151; motor Gnome et Rhone 14 N z 940 HP; hitrost 510 km; akcijski radij 50 km (?); oborožitev: 2 topova; se dvigne na 11.000 m. »Lioré Nieuport« 161; motor Hispano-Suira 121/C25 od 860 HP; hitrost 478 km; akcijski radij (?); oborožitev: 1 top, 2 strojnici; se dvigne na 6000 m v 7.49 min. »Lioré Nieuport« 210 (hidroplan); motor Hispano-Suira 9 Vbo od 720 HP; hitrost 310 km; akcijski radij 750 km; oborožitev: 2 strojnici; se dvigne na 3000 m v 5.19 min.

Ogledniška letala: »Hiuriot« N. C. 510; 2 motorja Gnome et Rhone po 750 HP; hitrost 360 km; akcijski radij 1500 km; oborožitev 3 strojnice; 965 kg koristne teže. »Bréguet« 730 (hidroplan); 4 motorje Gnome et Rhone 14 po 865 HP; hitrost 325 km; akcijski radij 4500 km; oborožitev: 10.570 kg koristne nosilnosti. »Pote« Canas 141 (hidroplan); 4 motorje Hispano 12 Y po 920 HP; hitrost 310 km; akcijski radij 30 ur; oborožitev: 5 strojnica; 10.000 kg koristne nosilnosti. »Pote« 56-T3; 2 motorja Pote 9E po 240 HP; hitrost 270 km; akcijski radij 600 km; oborožitev: 2 strojnici; se dvigne do 6000 m visoko.

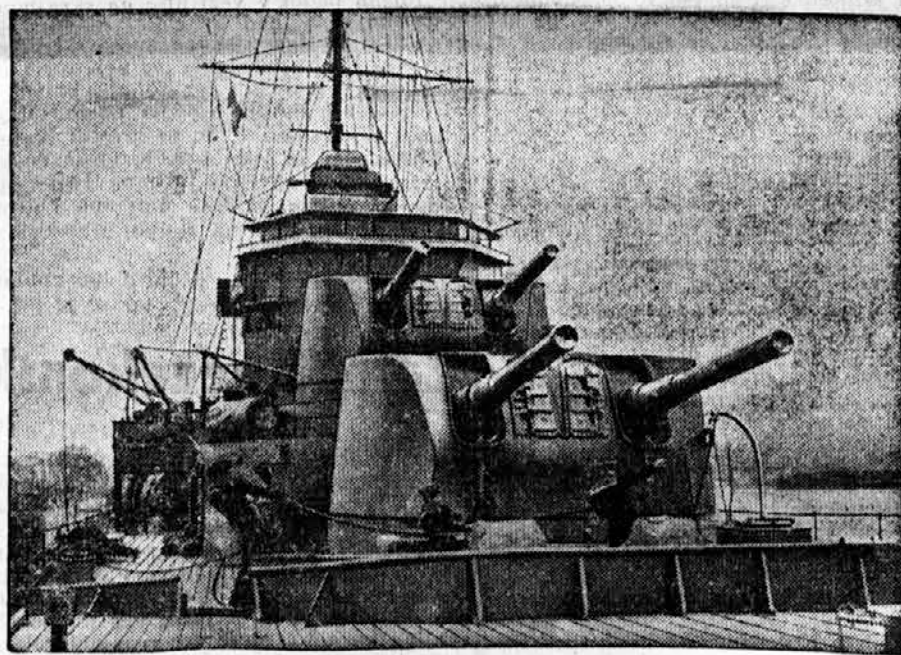
Kakor vidimo, je francosko letalstvo dokaj različno. Poleg zgoraj opisanih letal ima francoska vojska še precejšnje število avtogirov tipa »Lé« OC. 301, to so letala, ki se morejo navpično dvigniti in na majhnem prostoru pristati (n. pr. na strehi).

Podpore civilnim letalskim klubom

Da bi se vzporedno z izgradnjo novih letal izsolalo dovoljno število pilotov, je letalsko ministrstvo podelilo velike podpore vsem civilnim letalskim klubom. Številne častniške in podčastniške šole pa skrbijo za njih nadaljno izobrazbo. Decembra 1938. je razpogalala Francija sama z 250 letališči (vojaška, civilna in pomorska), brez kolonij. Danes je njih število gotovo že doseglo 400. Letos aprila je štela francoska vojska 2500 letal prve linije in približno toliko rezerve.

Da bi dohitel gumy v francoski letalski industriji, je minister Guy la Chambre izdelal načrt, ki določa zgraditev 5000 novih letal prve linije in 12.000 letalskih motorjev do spomladi l. 1940. Tovarne bi morale izdelati najmanj 200 letal mesečno. Tako mora imeti Francija danes (če pristemo se letala kupljena v Ameriki) nad 4500 letal prve linije, kar vsekakor predstavlja upoštevanja vredno zračno armado.

Naročajte Slovenski dom!

Angleška križarka »Achilles«, ki se je udeležila pomorske bitke od južni ameriški obali ter skupno s križarkama »Ajax« in »Exeter« pregnala nemško »žepno« križarko »Graf v. Spee« v pristanišče Montevideo.

Rusija ima samo 664 trgovskih ladij,

pa še te so majhne in stare

Urednik londonskega časopisa »Evening Standard« je pred kratkim objavil naslednje poročilo o moči sovjetskega trgovskega brodogradništva, ki mu zdaj Stalin z vsemi silami skuša priboriti izhod na odprto svobodno morje:

Vsa sovjetska trgovska mornarica šteje danes vsega skupaj le 664 ladij vseh tipov in vseh vrst. Toda le polovica teh ladij je takšnih, da imajo nad tisoč ton nosilnosti.

Nekaj nad tristo teh sovjetskih ladij, torej tista približno polovica, ki ima nad tisoč ton nosilnosti, je povečini starih že več kot trideset let. To pa so povrh vsega tega še nekdanje angleške ladje, ki so jih v angleških ladjedelnicah predelali.

Ena sama sovjetska trgovska ladja ima nad 9000 ton nosilnosti. To je ladja »Nikolaj«, nekdanja angleška polagalka baklov »Dominia«.

Rusija ne zmore niti tega, da bi svoj petrolej, kolikor ga ima odveč in ga lahko proda v tujino, izvažala s svojimi lastnimi ladjami. Nima nič več kot šest takšnih petrolejskih ladij, ki so sposobne za vožnjo po širnih oceanih. Imajo pa Rusi vseeno tudi nekaj dobrih ladij z najmodernejšimi motorji. Njihova nosilnost se giblje med 3000 do 6000 ton. Te moderne ruske trgovske ladje prav pogosto pridejo, ali bolje rečeno, so prihajale tudi v angleška pristanišča.

Program Radio Ljubljana

Petek, 15. dec.: 7 Jutranji pozdrav — 7.05 Napovedi, poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 11 Solska ura: Moji mali učenec in učenke v Crni reki v vrdarski banovini (M. Demšar) — 12 V narodni zarji (plošče) — 12.30 Poročila, objave — 13 Napovedi — 13.02 Opoldan. koncert Radija, orkestra — 14 Poročila — 18 Ženska ura: Gospodinja pred božičnimi prazniki (Vida Peršuh) — 18.20 Franc. operni speli (plošče) — 18.40 Francosčina (dr. St. Leber) — 19 Napovedi, poročila — 19.20 Nac. ura: Dikola Mašič, veliki slikar (dr. Djuro Dimovski, Bgd) — 19.40 Objave — 19.50 Božič v planinah (Jan. Kveder) — 20 Chopinova ura — ob 90 letnici smrti — 21 Koncert opernih napovedi (Radij, orkester) — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Ruske narodne (plošče).

Sobota, 16. dec.: 7 Jutranji pozdrav — 7.05 Napovedi, poročila — 7.15 Pisan venček veselih zvokov (plošče) — 12 Brez napovedi igrano, plošče v venčku vam podamo — 12.30 Poročila, objave — 13 Napovedi — 13.02 Brez napovedi igrano, plošče v venčku vam podamo — 14 Poročila — 17 Otroška ura: a) dr. B. Magajna: Rakco in Lita. 11. branje, bere avtor sam. b) Cielban (članice Narod. glodal.) — 17.50 Pregled sporeda — 18 Za delopust igr. Radij, orkester — 18.40 Marijo nosijo (Fr. Kunstelj) — 19 Napovedi, poročila — 19.20 Nac. ura: Beli sport v slovenskih planinah (Jan. Gregorin, Lj.) — 19.40 Objave — 20 O zunanji politiki (dr. Al. Kuhar) — 20.30 »Dolga je pot čez ulice«. Pisan venček. Besedilo Jožek in Jožek. Izvajajo člani rad. igral. družine — 22 Napovedi, poročila — 22.15 Za vesel konec tedna (Radij, orkester).

Drugi programi

Petek, 15. decembra: Belgrad-Zagreb: 20 Gjun-gjenac poje — 20.30 Simf. konc. — Bratt-lava 19.40 Stare slovaške pesmi — 20 Farrere: »Bitka« — 21 Simf. konc. — Sofija: 19.50 Opera — Bermünster: 20.20 Bachov »Božični oratorij« — Budimstet: 20.10 Beethov. nove skladbe — 22.05 Cig. ork. — Bukarešta: 19.35 Opera — Stockholm-Hörby: 19.30 Cig. konc. — Trst-Milan: 17.15 Plesna gl. — 21.10 Simf. konc. — Rim-Bar: 21.10 Opereta — Florenca: 21.45 Pihalna — London: 19.45 Variete — 20.20 Pisan spor. d — 22.15 Igra — 23.45 Ork. konc. — Oslo: 19.30 Plesno — 21.35 Vok. konc. — Sottens: 20 Igra o amer. prezidentu Washingtonu — 21 Lullyjeva opera »Armide«.

A. G. Barrili

DVE BEATRICI

»Don Cristoval Colon.« je smehljaje dejala kraljica, »ne vem, kako je to, a ko vi govorite, imate vedno prav. Vsaj pri meni je tako. A žal, drugih ne morete s takšno lahkoto prepričati.«

»Kaj želite torej, naj storim?«

»Želim, da se odpoveste onemu naslovu?«

»Kateremu? Admiralskemu?«

»Ne admiralskemu, ampak naslovu admirala Oceana.«

»Ne morem, Veličanstvo.«

»Ne morete?... Zakaj ste tako trmasti?«

»Prisegam vam, Veličanstvo, da to ni trma, ampak sveta dolžnost. Ta naslov nisem izbral sam.«

»Resnično,« je dejala kraljica, »ne slišim ga prvič.«

»Veseli me, da ste ga že slišali, Veličanstvo. Ali naj se mu sedaj odpovem? Oseba, ki me je uspešno podpirala, ki je verovala mojim načrtom, ko so se jim ve upirali, ki je zaupala vame, ko so me drugi imenovali blažena, pustolovca in sanjača, me je imenovala admirala Oceana. Moj sklep je neomajen. Ali bom admiral Oceana, ali pa se odpovem vsemu.«

»Viteški strel«

»Viteški? Zakaj?«

»Ker vem, da je oseba, o kateri ste govorili, markiza de Moya« je dejala kraljica. »Ne morete tačiti.«

»Ne, ne bom tajil. Donna Beatrice me je odlikovala s tem naslovom in zato vas proim, da ga smem obdržati.«

»Pozabljate don Cristoval, da markiza de Moya nima pravice podeljevati naslove.«

»Ne, ne pozabim tega nikoli. Zavedam se pa, da je naloga, ki mi jo poverjate, mnogo večja kot ta naslov. Vem, da mi ga lahko odklonite; uklonil se bom vaši volji in bom zapustil z žalostnim srcem, a obenem s ponosom kastiljski dvor.«

Kraljica Izabela ni takoj odgovorila na te spoštljive a odločne Kolumbove besede. Zamisljena je zrla nekaj trenutkov predse.

»Ali je to vaša zadnja beseda?« ga je vprašala.

»Žal, ne morem drugače.«

35

»Vidim, da je vaša duša zelo užalostena. Težave in krivice, ki ste jih morali prestati, a katerih nismo zakrivali mi, so vzrok vaši zagnjenosti. Povedo ste videli samo sovraženke. Zdelo se vam je, da se morate boriti; zmagali ste, A še vam ni dovolj.«

»Gospale«

»Ne, don Cristoval. Vedno sem vas podpirala in zdi se mi, da bolj uspešno kot markiza de Moya. Nočem vam odtegniti svoje naklonjenosti, kljub vaši neumestni trmi. Ne recite ničesar; vem, kaj bi mi hoteli povedati. Reči hočete, da hočete storiti nekaj velikega, nekaj izrednega in da bi bilo za vas nečastno, če bi se odpovedali naslovu, ki vam pritiče. Zdi se mi, da se motite. Upam, da boste še spremenili svoje mnenje. Čakala bom, da se to zgodi in medtem prosila Boga, da vas razsvetli. Pojdite, don Cristoval; a vedite, da sem vam še vedno naklonjena.«

Don Cristoval se je globoko priklonil in odšel. V njegovi duši je zamrla poslednja nada.

Don Alonzo de Quintanilla je takoj izvedel o vsebini pogovora med kraljico in njegovim prijateljem.

»In kaj nameravate storiti sedaj?« ga je vprašal. »Gotovo boste čakali, da vas kraljica zopet pokliče. Ali pa boste vi sami nekoliko spremenili vaše zahteve.«

»Ne, prijatelj,« mu je odvrnil don Cristoval. »Kraljica me ne bo poklicala in tudi jaz ne bom ničesar spremenil v svojih zahtevah. Zapustil bom Spanijo. Prisegel sem, da hočem doseči svoj cilj častno, ali pa ga ne dosežem nikoli. Ali bi mi mogli vi, ki ste mi rešili življenje, svetovati, naj ne zavarujem svojih koristi? Saj bi v nasprotju slučajno kdorkoli izmed tistih, ki so v časteh na dvoru, mogel odnesti sadove mojega truda. Trudil bi se in stavil v nevarnost čast in življenje zato, da bi me drugi izpodrinili. Ali naj bom samo krmar in nič drugega? Odšel bom; žal mi je le, ker moram zapustiti zveste prijatelje in plemenito markizo de Moya, ki je zaradi mene prišla v nemilost.«

»Priznajte, da je misel na markizo nekoliko vplivala na vašo odločitev.«

»Nekoliko? Zelo je vplivala. Ali naj vdano epeljem predloge dvora, ki je jo zavrgel, ker je bila tako pogumna, da se je odkrito borila zame? Nihče naj ne misli, da sem tako nizkoten. Pravite, da sem bil trd? Ali niso bili drugi trdi z markizo, da je morala zapustiti kraljico... ki je do danes še ni zopet poklicala k sebi. Povejte mi odkritosrčno, don Alonzo, kaj bi storili vi na mojem mestu?«

»Nič več in nič manj kot to, kar ste storili vi,« mu je odgovoril don Quintanilla.

»Veseli me, da ste istega mnenja kot jaz.«

»Da, prav imate. Odpotovali boste, če bo potrebno; a ne še danes.«

»Čemu naj odlašam? Čim prej odidem, tem bolje.«

»Razumem. Ne prosim vas za druge, ampak zase. Oditi moram za nekaj dni iz Granade in ne hotel bi se s takšno naglico posloviti od vas. Ali bi me ne hoteli počakati nekaj dni? Nočete videti nikogar? Ostanite v moji hiši, ki je tudi vaša. Ko se vrnem, bi se rad še enkrat pogovoril z vami.«

Don Cristoval je nekaj časa razmišljal, nato pa je rekel prijatelju:

»Ostanem. Saj mi je že tako hudo, da vas moram zapustiti; močje za vedno.«

»Hvala vam, dragi prijatelj. Niso vam ve sovražni na kastiljskem dvoru. Srečen sem, da vas bom ob povratku še našel tukaj. Ostanite v hiši, če vam je drago. A svetujem vam, da obiščete Santangela, ki vas zelo ljubi. Tudi on zelo trpi, ko vidi, kako se ve zarotili zoper vas. Če bi se ne bala zameriti se vladarjema, bi vam midva iz lastnih sredstev dala to, kar potrebujete za ureditve vaših načrtov, v katere imava tudi midva popolno zaupanje.«

Don Cristoval je ginjen objel prijatelja in vzkliznil:

»Nikoli ne bom pozabil dobrih in požrtvovalnih prijateljev. Malo jih je, a so zato toliko bolj plemeniti. Kako dragi so mi vsi: vi, don Alonzo, Santangel, oba Medina in svetniški opat rabidskega samostana.«

»A nekoga ste pozabili. Ali ne spada v vrsto prijateljev tudi markiza de Moya? Ah da, erce noče izdati svojih skrivnosti.«

»Kaj hočete reči s tem?« je vprašal don Cristoval v zadregi.

»Dragi prijatelj, reči sem hotel... A ne bodite hudi. Star sem in imam pravico, odkriti povelja svoje misli prijatelju ali prav za prav sinu, ker za takšnega vas smatram. Vem, da ljubite markizo. Ni vam treba tajiti, ker bi vam ne verjel. A saj je vaše ljubezni vredna, ne samo zaradi svoje lepote, ampak še mnogo bolj zaradi svoje plemenitosti in dobrote.«

Don Cristoval ni odgovoril ničesar; sedel je in si pokrtil obraz z rokami.

»Recite, da ni res,« je nadaljeval don Guintanilla. »Recite, da ste nehalnežni... in slepi.«